

Anarhizam i vlast

Errico Malatesta

1907

Anarhija je grčka reč i označava, tačno rečeno, "bez vlasti": položaj ljudi bez ikakvog ovlašćenog autoriteta.

Pre nego što je ceo niz mislilaca počeo jednu takvu organizaciju da smatra mogućom i poželjnom, tako da je postala cilj pokreta (koji je sada postao jedan od najvažnijih faktora u savremenoj društvenoj borbi), reč "anarhija" se univerzalno upotrebljavala u smislu nereda i konfuzije i u ovom smislu je još upotrebljavaju neznalice i protivnici, koji su zainteresovani da izopače istinu.

Nećemo ulaziti u filološku diskusiju, jer pitanje nije filološke prirode, već istorijske. Uobičajena interpretacija ove reči ne narušava njeno etimološko značenje, već je izvedena iz njega, zahvaljujući predrasudi da vlast mora biti nužna za organizaciju društvenog života i, konsekvntno tome, društvo bez vlasti mora se pretvoriti u nered u kome oscilira između nezauzdane vlasti jednih i slepe osvete drugih.

Može se lako objasniti postojanje ove predrasude i njen uticaj na značenje koje su ljudi dali ovoj reči.

Čovek se, kao i sva živa bića, prilagođava uslovima u kojima živi i prenosi nasleđem svoje stečene navike. Tako, pošto se rodio i živeo u okovima, kao potomak dugog niza robova, čovek je, od trenutka kada je počeo da misli, poverovao da je ropstvo jedan bitan uslov života, a sloboda mu je izgledala nemoguća. Na sličan način, pošto je vekovima bio primoran da zavisi od dobre volje svog poslodavca, za svoj rad, tj. za hleb, i naviknut da vidi da njegov sopstveni život stoji na raspolaganju onih koji poseduju zemlju i kapital, radnik je konačno poverovao da je njegov gospodar taj koji mu daje hleb, i pita se pronicljivo kako bi mogao da živi kad ne bi imao gospodara nad sobom.

Na isti način, čovek, čiji su udovi bili okovani od rođenja ali koji, ipak, nije otkrio kako da hoda, može pripisati okovima to, što ga onemogućavaju da se kreće, dok su, nasuprot tome, u stvari, oni umanjili i paralisali energiju mišića njegovih udova.

Ako onda dodamo prirodnom efektu navike, vaspitanje koje mu daju njegov gospodar, učitelj, sveštenik, itd., koji su svi zainteresovani da ga nauče da su poslodavac i vlast nužnost, ako dodamo sudiju i policajca koji prisiljavaju one koji misle drukčije - i koji mogu pokušati da propagiraju svoja mišljenja - da čute, razumećemo kako je ustanovljena predrasuda o korisnosti i nužnosti gospodara i vlasti. Pretpostavimo da neki doktor iznese potpunu teoriju sa namerom da ubedi čoveka, čiji su udovi okovani, da on ne bi mogao da hoda, čak ni da živi, ako bi se njegovi udovi oslobodili. Čovek bi besno branio svoje okove i smatrao bi za neprijatelja svakog ko bi pokušao da mu ih skine.

Tako, ako se smatra da je vlast nužna i da bi bez vlasti morao da bude nered i konfuzija, prirodno je i logično pretpostaviti, da anarhija koja označava odsustvo vlasti mora značiti i odsustvo reda.

A ovo nije slučaj bez presedana u istoriji reči. U onim epohama i zemljama gde ljudi smatraju vlast jednog čoveka (monarhiju) nužnošću, reč "republika" (tj. vlast mnogih), upotrebljava se potpuno isto kao i "anarhija", da označi nered i konfuziju. Tragovi ovog značenja te reči, mogu se još naći u narodnim jezicima gotovo svih zemalja.

Kada se ovo mišljenje promeni, i kada se ljudi uvere da vlast nije nužna, reč "anarhija", baš zato što označava "bez vlasti", postaće isto što i "prirodni red, harmonija potreba i interesa svih, potpuna sloboda sa potpunom solidarnošću".

Stoga nisu u pravu oni koji kažu da su anarhisti pogrešno izabrali svoje ime, zato što mase pogrešno shvataju ime, što vodi pogrešnoj interpretaciji.

Greška ne proizlazi iz reči, već iz stvari. Teškoća na koju nailaze anarhisti, šireći svoje poglede ne zavisi od imena koje su sebi dali, već od činjenice da njihovo shvatanje pogađa sve drevne predrasude, koje ljudi imaju o funkciji vlasti ili "države" - kako se ona naziva.

Pre nego što produžimo, bilo bi dobro da se objasni ova poslednja reč (država), koja je, po našem mišljenju, pravi uzrok mnogog nerazumevanja.

Anarhisti uopšte upotrebljavaju reč "država" u značenju celog skupa institucija, političkih, zakonodavnih, sudskih, vojnih, finansijskih itd., pomoću kojih je oduzeto ljudima upravljanje svojim poslovima, odlučivanje o sopstvenom ponašanju i briga o svojoj sigurnosti i to je dato izvesnim pojedincima, koji, bilo delegiranjem ili uzurpacijom, stiču pravo da donose zakone svima i za sve, i da prinude ljude da ih poštuju, koristeći za tu svrhu snagu cele zajednice.

U ovom slučaju reč "država" označava "vlast", ili, ako vam se sviđa, to je apstraktni izraz čija je personifikacija vlast. Onda se takvi izrazi kao "ukidanje države" ili "društvo bez države" u potpunosti slažu sa shvatanjem, koje anarhisti žele da izraze o rušenju svake političke institucije, koja se bazira na autoritetu, kao i o stvaranju društva slobode i jednakosti, zasnovanom na harmoniji interesa i dobrovoljnom prilogu svih za zadovoljavanje društvenih potreba.

Međutim, reč "država" ima mnogo drugih značenja, a među njima neka koja su rezultat pogrešnog tumačenja, naročito kada je upotrebljavaju ljudi, kojima njihov bedan društveni položaj nije pružio zadovoljstvo da se upoznaju sa tananim razlikama naučnog jezika, ili, što je još gore, kada ih obmanu protivnici, koji su zainteresovani da pomute smisao, ili prosto ne žele da ga shvate. Tako se reč "država" često upotrebljava da indicira ma koje dato društvo, ili zajednicu ljudi, koji su združeni na datoj teritoriji i obrazuju ono što se naziva "društvena zajednica", nezavisno od načina na koji su grupisani članovi datog tela, ili od odnosa koji vladaju među njima. "Država" se upotrebljava, jednostavno, kao sinonim za "društvo". Zbog ovih značenja te reči naši protivnici veruju, ili pre propovedaju da veruju, da anarhisti žele da ukinu svaki društveni odnos i svaku zajedničku saradnju i da vrate čoveka u izolovanost tj. u stanje gore od divljaštva.

Pod "državom" se, s druge strane, podrazumeva samo najviša administracija zemlje, centralna sila, za razliku od provincijske i opštinske, te stoga drugi misle da anarhisti žele samo teritorijalnu decentralizaciju, ostavljajući netaknuto načelo vlasti i tako brkaju anarhiju sa kantonskom i opštinskom vlašću.

Konačno, "država" označava "uslov, način života, red društvenog života", i tako dalje, i stoga kažemo, između ostalog, da je neophodno promeniti ekonomski položaj radničke klase i to da je anarhična država jedina država, koja se zasniva na načelima solidarnosti i drugim sličnim principima. Tako, ako kažemo da i u ovom drugom smislu želimo da ukinemo državu, može nam se učiniti u jednom trenutku da je to apsurdno i protivrečno.

Iz ovih razloga verujemo da bi bilo bolje da se izraz "ukidanje države" upotrebljava što je moguće manje i da se zameni drugim, jasnijim i konkretnijim - "ukidanje vlasti".

Poslednji izraz će se upotrebljavati tokom izlaganja u ovom eseju.

Rekli smo da je anarhija društvo bez vlasti. Ali da li je ukidanje moguće, poželjno i pametno? Pogledajmo.

Šta je vlast? Postoji bolest ljudskog duha, koja se zove metafizička tendencija, koja je razlog što čovek, pošto je pomoću logičkog procesa apstrahovao kvalitet nekog objekta, postaje subjekt nekoj vrsti halucinacija, koje ga nagone da prihvati apstrakciju kao realnu stvar. Ova metafizička tendencija, uprkos napretka pozitivnih nauka, ima još uvek črvste korene u duhu većine naših savremenika. Ona ima takav uticaj da mnogi smatraju vlast stvarnim entitetom sa izvesnim datim atributima razuma, pravde, jednakosti nezavisno od ljudi koji sačinjavaju vlast.

Za one koji ovako misle vlast ili država je apstraktna društvena sila, koja predstavlja, uvek apstraktno, opšte interese. To je izražavanje prava svih i podrazumeva se da je prava svakog pojedinca ograničavaju. Ovaj način shvatanja vlasti podržavaju oni, koji su za nju zainteresovani, kojima je neophodno da se načelo autoriteta zadrži i koji bi uvek preživeli pogreške lica koja upotrebljavaju silu.

Za nas, vlast je skup gospodara, a gospodari - kraljevi, predsednici, ministri, članovi parlamenta, i ko još ne - su oni koji imaju moć da donose zakone, koji određuju odnose među ljudima i moć da nateraju svakog da se pokori ovim zakonima. To su oni koji odlučuju o porezu i objavljuju ga, nameću vojnu obavezu, sude i kažnjavaju prekršioce zakona. Oni potčinjavaju čoveka pravilima, nadgledaju i odobravaju privatne ugovore. Oni imaju monopol nad nekim granama proizvodnje i javnim službama, ili, ako žele, nad celokupnom proizvodnjom i javnom službom. Oni unapređuju i kočće razmenu dobara. Oni objavljuju rat ili sklapaju mir sa vlastima drugih zemalja. Oni dopuštaju ili ukidaju slobodnu trgovinu i mnoge druge stvari. Ukratko, gospodari su oni koji imaju moć, u većem ili manjem obimu, da upotrebljavaju zajedničku silu društva tj. fizičku, intelektualnu i ekonomsku moć svih i da potčine svakoga pojedinca njihovoj (gospodarskoj) volji. I ova moć obrazuje, po našem mišljenju, pravo načelo vlasti i autoriteta.

Ali koji je razlog za postojanje vlasti?

Zašto da se neko odrekne sopstvene slobode, svoje sopstvene inicijative u korist drugih pojedinaca? Zašto njima dati moć da budu gospodari, bez obzira da li to svi žele, da na svoj način raspolazu silama svih? Da li su gospodari tako izuzetno nadareni ljudi, što im omogućuje da, prividno s razlogom, predstavljaju masu i rade za interese svih ljudi bolje nego što bi svi ljudi mogli da rade za sebe? Da li su oni tako nepogrešivi i nepokvareni, da neko može da im poveri, u makom stepenu razboritosti, veru svakog i svih, svoje znanje i dobrotu.

Čak, i ako je postojao čovek beskonačne dobrote i znanja, čak ako pretpostavimo nešto što se nikad nije desilo u istoriji i što verujemo da se nikada neće desiti, naime, da je vlast data najboljim i najsposobnijim, da li bi posedovanje vlasti išta dodalo njihovom blagotvornom uticaju? Ne bi li ga posedovanje vlasti paralizovalo i uništilo? Jer oni koji vladaju smatraju nužnim da se bave onim stvarima koje ne razumeju i, iznad svega, da upropaste veći deo svoje energije, da se očuvaju na vlasti, težeći da zadovolje svoje prijatelje, držeći nezadovoljnike pod kontrolom i vladajući buntovnicima.

Bili gospodari dobri ili zli, pametni ili neznalice, na koji način oni stiču moć? Da li se oni nameću pomoću rata, osvajanja ili revolucije? Ako je tako, kakve garancije ima narod da njihova uprava ima na srcu opšte dobro? U ovom slučaju je prost primer uzurpacije i, ako su potčinjeni nezadovoljni, ništa im drugo ne preostaje nego da zbacе jaram pomoću oružja. Da li su gospodari izabrani iz izvesne klase ili partije? Onda će neminovno, trijumfovati ideje i interesi te klase ili partije, a biće žrtvovane želje i interesi drugih. Da li su oni izabrani opštim glasanjem? Tu je broj jedini kriterijum, a za broj je jasno da nije dokaz razuma, pravde ili sposobnosti. Na opštem glasanju se izabere onaj, koji zna da se najbolje snađe u masama. Manjina koja može da bude upola manja od prvih je žrtvovana. Štaviše, iskustvo je pokazalo da je nemoguće naći izborni sistem, koji zaista obezbeđuje izbor stvarnom većinom.

Ima mnogo različitih teorija pomoću kojih je čovek pokušavao da opravda postojanje vlasti. Sve su, međutim, zasnovane, očigledno ili ne, na tvrđenju da pojedinci u društvu imaju suprotne interese i da je nužna spoljna viša sila, koja će propisivanjem i nametanjem pravila ponašanja, prinuditi jedne da poštuju interese drugih, tako da se interesi koji se ne slažu harmonizuju onoliko koliko je moguće, a svako dostiže najviše zadovoljstvo sa najmanjom žrtvom.

Ako su, kažu teoretičari, autoritetske škole, interesi, tendencije i želje pojedinca u suprotnosti sa drugim, ili možda sa čitavim društvom, ko će imati pravo i moć da prinudi jednog, da poštuje interese drugog ili drugih? Ko će biti u stanju da spreči jednog građanina da prekrši opštu želju? Sloboda svakog, kažu oni, ima kao svoju granicu slobodu drugih: ali ko će ustanoviti ove granice i ko će ih načiniti takvim da budu poštovane? Prirodni antagonizam interesa i strasti ostvaruje vlast kao nužnu i tako opravdava autoritet. Autoritet interveniše kao posrednik u društvenim suprotnostima i definiše granice prava i dužnosti svakog subjekta.

Ovo je teorija; ali da bude valjana, teorija se mora zasnivati na nekim činjenicama koje nju objašnjavaju. Dobro znamo da se teorije u socijalnoj ekonomiji suviše često postavljaju tako da opravdaju činjenice, tj. da odbrane privilegije i učine da ih hladnokrvno prihvate oni koji su žrtve ovih privilegija. Pogledajmo ovde na same činjenice.

U toku čitave istorije, kao i u sadašnjoj epohi, vlast je ili brutalna, snažna, despotska dominacija nekolicine nad mnogim, ili je to instrument izmišljen da obezbedi dominaciju i privilegiju onih koji su silom ili lukavošću ili nasleđem prisvojili sva sredstva za život, a kao prvo i iznad svega zemlju, pomoću koje drže ljude u pokornosti, primoravajući ih da rade za njihov privilegovani položaj.

Vlasti ugnjetavaju čovečanstvo na dva načina, ili direktno pomoću grube sile tj. pomoću fizičke prinude, ili indirektno lišavajući ga sredstava za opstanak, čime ga čine bespomoćnim. Politička moć se služi prvim metodom; ekonomske privilegije nastaju pomoću drugog metoda. Dejstvujući na njegovu emocionalnu prirodu, vlasti takođe mogu ugnjetavati čoveka i, na ovaj način, se stvara religijski autoritet. Nema drugog razloga za propagiranje religijskih praznoverica osim želje da se odbrane i konsoliduju političke i ekonomske privilegije.

U primitivnom društvu, kad svet nije bio tako gusto naseljen kao sada i dok su društveni odnosi bili manje komplikovani, ako je neki slučaj sprečio stvaranje navika i običaja solidarnosti, ili uništio one koji su već postojali i ustanovio dominaciju čoveka nad čovekom, tada su se dve moći, politička i ekonomska, sjedinile u istim rukama - često u rukama jednog jedinog pojedinca. U rukama onih koji su silom potčinili i osiromašili druge, prisilili ih da postanu njihove sluge i da izvršavaju svaki njihov kapric. Pobednici su u isto vreme bili vlasnici, zakonodavci, kraljevi, sudije i egzekutori.

Ali sa povećanjem stanovništva, sa porastom potreba, sa komplikovanjem društvenih odnosa, dalji opstanak takvog despotizma postao je nemoguć. Zbog svoje sopstvene sigurnosti, često i protiv svoje volje, vladari su bili prinuđeni da zavise od privilegovane klase, tj. od izvesnog broja pojedinaca sa istim interesima, i bili su prinuđeni da dopuste svakom od ovih pojedinaca da poseduje sredstva za izdržavanje. Međutim, vladari su zadržali najvišu i bespogovornu kontrolu. Drugim rečima, oni su zadržali pravo da eksploatišu sve po ličnom nahođenju i da tako zadovolje svoju kraljevsku taštinu. Tako se privatno vlasništvo razvijalo u senci vladajuće sile kao njena zaštita i - često nesvesno - kao njen saučesnik. Pojavila se klasa vlasnika, koja je malo po malo koncentrisala u svoje ruke sva sredstva za proizvodnju, osnovni izvor života - poljoprivredu, industriju i razmenu - i konačno postala sila sama po sebi. Ova sila se superiornošću svojih sredstava za akciju i ogromnim delokrugom interesa koje obuhvata, uvek završava sa prisvajanjem više ili manje otvoreno, političke moći tj. vlasti od koje stvara svog ličnog čuvara.

Ova pojava se često ponavljala u istoriji. Svaki put kada je vojnim poduhvatom fizička gruba sila vodila glavnu reč u društvu, osvajači su pokazivali tendenciju da koncentrišu vlast i svojину samo u svoje ruke. U svakom slučaju, pošto vlast ne može da proizvodi bogatstvo i da nadgleda i diriguje svima, pronašlo se da je nužno da se udruži s moćnom klasom - i tako je privatna svojina

opet ustanovljena. Tako je došlo do podele dve vrste moći, jedne koja kontroliše zajedničku snagu društva, i druge moći vlasnika, od kojih su gospodari postali bitno zavisni, jer vlasnici upravljaju izvorima te zajedničke sile.

Nikad ovakav položaj nije bio tako naglašen kao danas. Razvitak proizvodnje, ogromna ekspanzija trgovine, velika moć koju je novac dobio i svi ekonomski rezultati koji su od otkrića Amerike, pronalaska mašina itd. osigurali takvu nadmoć kapitalističkoj klasi da više nije imala poverenja u podršku vlasti, pa je poželela da vlast uzme u svoje ruke, vlast koja je sastavljena od članova sopstvene klase, neprekidno pod njenom kontrolom i specijalno organizovana da je brani od moguće osвете obespravljenih. To su koreni savremenog parlamentarnog sistema.

Danas se vlast sastoji od vlasnika, ili ljudi iz njihove klase koji su potpuno pod njihovim uticajem, tako da najbogatiji ne smatraju potrebnim da sami preuzmu aktivnu ulogu. Rotšild, na primer, ne mora da bude ni član parlamenta, ni ministar, njemu je dovoljno da drži članove parlamenta i ministre u zavisnosti.

U mnogim zemljama, proletarijat učestvuje nominalno u izboru vlasti. To je koncesija koju je napravila buržoaska tj. posednička klasa ili da dobije popularnost u borbi protiv kraljevske i aristokratske moći, ili da skrene pažnju naroda sa njegove sopstvene emancipacije, dajući mu prividan udeo u političkoj moći. Međutim, da li je buržoazija to predvidela ili ne, kada je prvi put dala narodu pravo glasa, činjenica je da se to pravo u stvarnosti pokazalo kao obmana, služeći samo tome da konsoliduje moć buržoazije, dok je jedino najenergičnijim kod proletarijata dala iluzornu nadu da mogu preuzeti vlast.

Tako je i sa opštim pravom glasa - možemo reći, upravo sa opštim pravom glasa - vlast postala sluga i policija buržoaske klase. Kako bi moglo da bude drukčije? Ako bi vlast u jednom trenutku postala neprijateljski raspoložena, ako bi nada u demokratiju ikad postala nešto više do obmana kojom se narod vuče za nos, posednička klasa, ugrožena u svojim interesima, odjednom bi se pobunila i upotrebila bi svu svoju moć i uticaj, koji dolaze od posedovanja bogatstva, da svede vlast na prostu funkciju delovanja kao policajca.

U svim vremenima i u svim mestima može se vlasti dati ma koje ime; bez obzira šta je njen koren ili njeno ustrojstvo, njena bitna funkcija je da tlači i eksploatiše mase i da brani tlačitelje i eksploatatore. Njena načelna karakteristika i nezamenjivi instrumenti su policajac i poreznik, vojnik i zatvor. A ovome se mora dodati sveštenik ili učitelj, koji se povijaju kako vetar duva u zavisnosti od situacije, dok ih vlast podržava i štiti da bi duh naroda učinili servilnim i pokornim dok vuče jaram.

Sigurno, dopunjavajući svoj osnovni posao, ovom bitnom delokrugu vlasti vremenom se dodaju druge delatnosti. Mi, čak, prihvatamo da vlast nije nikad ili jedva ikad bila u stanju da postoji u zemlji, koja je iole civilizovana, a da tlačenju i eksploataciji nije pridodala takve funkcije, koje su korisne i neophodne društvenom životu. Ali ova činjenica ne čini manje istinitim to, da je vlast, po svojoj prirodi, sredstvo za eksploataciju i da je njen koren i pozicije osuđuju da brani vladajuću klasu, potvrđujući i uvećavajući na taj način zlo dominacije. Vlast preuzima posao zaštite života građana protiv direktnog i brutalnog napada, manje ili više oprezno potvrđuje i legalizuje izvestan broj prava, primitivne običaje i navike, bez kojih je nemoguće živeti u društvu. Ona organizuje i upravlja izvesnim javnim službama, kao što su pošta, održavanje i izgradnja drumova, brine o javnom zdravlju, humanitarnim ustanovama, radionicama itd., i prikazuje se kao zaštitnik i pomagač siromašnih i slabih. Da bi dokazali naše gledište, dovoljno je, međutim, da ukažemo na to kako i zbog čega vlast vrši ove delatnosti. Činjenica je da je sve što je vlast preduzela uvek

inspirisano duhom dominacije i s namerom da odbrani, uveća i ovekoveči privilegije vlasništva i onih klasa, čiji je ona predstavnik i branilac.

Vlast ne bi mogla da upravlja ni za kakav period vremena, a da ne krije svoju pravu prirodu pod maskom opšte koristi. Ne mogu se poštovati životi privilegovanih, a da se ne prihvati želja da se poštuju životi svih. Ne mogu se tolerisati privilegije nekih, a da se prividno ne čuvaju prava svakog. "Zakon (naravno, oni koji su stvorili zakone tj. vlast) ne koristi", kaže Kropotkin, "društvenim osećanjima čoveka, ugrađujući u njih ona pravila moralnosti, koja je čovek prihvatio, zajedno sa merama koje su korisne manjini - eksploatorima, a suprotne interesima onih koji se mogu pobuniti, ukoliko to ne bi bilo po ovoj predstavi o moralu."

Vlast ne može želeti razbijanje zajednice, jer ona i vladajuća klasa ne bi mogle da stiču svoje bogatstvo eksploatacijom; niti vlast može da pusti zajednicu da sama obavlja svoje poslove, jer bi narod brzo otkrio da je ona (vlast) neophodna samo za to da brani posedničku klasu, koja ga osiromašuje i ubrzo bi se otrešao vlasti posedničkih klasa.

Danas, suočavajući se sa upornim i pretećim zahtevima proletarijata, vlasti pokazuju tendenciju da se mešaju u odnose poslodavaca i radnika. Tako one pokušavaju da osude radnički pokret i da obmanjivačkim reformama ometaju pokušaje siromašnih da uzmu za sebe ono što im pripada, naime, jednak deo dobrih stvari u životu koje drugi uživaju.

Moramo se takođe setiti da, s jedne strane, buržoazija tj. posednička klasa ratuje među sobom i neprestano uništava samu sebe i da, s druge strane, vlast, mada je sastavljena od buržoazije i dejstvuje kao njen sluga i zaštitnik, neprekidno nastoji da se emancipuje i da nametne svoje mišljenje i želje svome štićeniku. Tako, ova kolebljiva igra, ovo kolebanje između davanja i uzimanja, traženje saveznika u narodu protiv klasa i među klasama protiv masa predstavljaju nauku gospodara, kojom oslepljuju prostodušne i flegmatične, koji uvek očekuju da im spasenje dođe odozgo.

Sa svim tim, vlast ne menja svoju prirodu. Ako deluje kao regulator i ako garantuje prava i dužnosti svakoga, ona izopačuje osećanje pravde. Ona opravdava loše i kažnjava svaki čin, koji okrivljuje ili ugrožava privilegije gospodara i vlasnika. Ona oglašava pravednim i zakonitim naj-surovijom eksploataciju bednih, što znači sporo i neprekidno materijalno i moralno ubistvo, koje vrše oni koji imaju nad onima koji nemaju. Opet, ako ona upravlja javnim službama, ona uvek prihvata interese gospodara i vlasnika, ne zauzimajući se za interese radnih masa, osim toliko koliko je neophodno da načini mase voljnim da podnesu svoj deo poreza. Ako ovo traje, to sputava i ukida istinu i teži da stvori umove i srca mladih takvim da postanu ili neumoljivi tirani ili pokorni robovi, zavisni od klase kojoj pripadaju. U rukama vlasti sve postaje sredstvo eksploatacije, sve služi kao policijska mera, korisna da se ljudi drže u pokornosti. I to mora tako da bude. Ako se život čovečanstva sastoji u borbi čoveka sa čovekom, onda prirodno mora biti osvajača i pokorenih i vlast, koja je sredstvo pobjednika, da osigura rezultat svoje pobjede i ovekoveči te rezultate, neće se sigurno nikada spustiti ka onima koji su izgubili bez obzira da li je bitka bila na fizičkom, intelektualnom ili na polju ekonomije. A oni koji su se borili da osiguraju sebi bolje uslove od onih koje drugi imaju, da zadobiju privilegije i da steknu dominaciju moći, sigurno neće svoju pobjedu upotrebiti da odbrane prava pobjeđenih, ili da ograniče svoju moć i moć svojih prijatelja i pobornika.

Vlast - ili država ako hoćete - kao sudija, umirivač društvene borbe, nedeljivi upravitelj javnih interesa je laž, iluzija, utopija, koja nikad nije bila ostvarena, niti će to ikada biti. Ako, u stvari, interesi jednog čoveka uvek moraju biti suprotni interesima drugog, ako je, zaista, borba čovečanstva stvorila nužnim zakone ljudskog društva, ako sloboda pojedinca mora biti ograničena

slobodom drugog, tada bi uvek svaki pojedinac težio za tim da njegovi interesi trijumfuju nad interesima drugih. Svako bi se borio da uveća svoju sopstvenu slobodu po cenu slobode drugih i tada bi bilo vlasti. Ne prosto zbog toga što je korisnije svim članovima društva da imaju vlast, već zato što bi osvajači želeli da osiguraju sebi plodove svoje pobede. Oni bi želeli da uspešno potčine pokorene i da se sačuvaju od neprijatnosti, da se uvek brane i zato će oni naznačiti ljude, koji su specijalno obučeni u poslu policije. Ako bi ovo zaista bila istina, onda bi čovečanstvo bilo predodređeno da nestane za vreme periodičnih sukoba tiranije onih koji vladaju i pobuna pokorenih.

Ali, srećom budućnost čovečanstva je srećnija, jer je zakon koji vlada blaži.

Tako, u vekovnoj borbi slobode i autoritativnosti, ili drugim rečima, borbi između društvene jednakosti i društvenih kasta, u stvari, nije pitanje o odnosima društva i pojedinca, niti o uvećavanju individualne nezavisnosti na uštrb društvene kontrole ili obrnuto. Pre se tu radi o sprečavanju ma kog pojedinca da tlači drugog; o tome da se daju svakom ista prava i ista sredstva za akciju. Tu se radi o pomaganju inicijative svih, koja se mora prirodno pretvoriti u korist svih, jer se inicijativa nekih nužno pretvara u tlačenje svih drugih. To je uvek, ukratko, pitanje o ukidanju dominacije i eksploatacije čoveka po čoveku na takav način da su svi zainteresovani za društveno blagostanje i da snaga svakog pojedinca umesto da služi tlačenju drugih i da savlađuje, nadvlađuje druge, otkriva mogućnost potpunog razvitka kada će svaki težiti da se udruži sa drugima radi veće dobrobiti svih.

Iz ovoga što smo rekli, sledi da postojanje vlasti, čak i ako pretpostavimo da je moguća idealna vlast ovlašćenih socijalista, ne samo da je daleko od toga da uvećava proizvodnu snagu, već je čak i umanjuje zato što bi vlast ograničavala inicijativu samo na nekolicinu. Ona bi dala ovima pravo da rade sve, a da, naravno, nije u mogućnosti da ih opskrbi znanjem i razumevanjem za sve. U stvari, ako uklonite zakonodavstvo i sve operacije vlasti, koje su namenjene da zaštite privilegovane i ono što predstavlja želje same privilegovane klase, preostaje samo skup pojedinačnih gospodara. "Država", kaže Sismondi, „je uvek konzervativna sila, koja autorizuje, reguliše i organizuje savlađivanje progresa (a istorija svedoči da ga ona primenjuje za sopstvenu dobit i dobit drugih privilegovanih klasa), ali ga nikad nije započinjala. Nove ideje se uvek javljaju odozdo i predstavljaju osnovu društva i onda, kad se objave, postaju javno mišljenje i šire se. Ali one se uvek moraju sresti na svom putu gde savlađuju postojeće moći tradicije, običaja, privilegija i grešaka”.

Da bi se razumelo kako društvo može da postoji bez vlasti, dovoljno je da skrenemo našu pažnju ukratko na ono što se stvarno dešava u našem današnjem društvu. Videćemo da se u stvarnosti najvažnije društvene funkcije obavljaju, čak i danas, bez intervencije vlasti. Kao i to da se vlast jedino meša u eksploataciju masa ili u odbranu privilegovanih ili konačno, da kazni većinu, koja je protiv privilegovanih ili se nalazi u opoziciji prema njima. Ljudi rade, trguju, uče, putuju, slede, ukoliko žele, vladajuće struje morala ili higijene; oni profitiraju od napretka nauke i umetnosti, imaju bezbrojne zajedničke interese, a da nikad ne osećaju potrebu da iko upravlja njima - kako da se ponašaju u pogledu ovih stvari. Nasuprot, to su baš one stvari u koje se vlasti ne mešaju, da bi ih unapredile, da bi osnažile najmanje diskusije, koje su nesvestan izraz želja svih na način koji je najkorisniji i najprikladniji.

Vlast nije potrebna ni za široke poduhvate, niti za one javne službe koje zahtevaju stalnu saradnju mnogo ljudi koji žive u različitim uslovima i u različitim zemljama. Hiljade takvih poduhvata već sada rade dobrovoljno organizovana društva. A ovo su, po shvatanju svakog, poduhvati koji najbolje uspevaju. Mi ne ukazujemo na društva kapitalista, organizovana pomoću sredstava

eksploatacije, mada i ona pokazuju sposobnosti i snage slobodnog udruženja, koje se može širiti toliko dok ne obuhvati narode svih zemalja i uključi najšire i najrazličitije interese. Mi govorimo radije o onim udruženjima koja su inspirisana ljubavlju za čovečanstvo ili strašću za saznanjem, ili, pak, jednostavno željom za zadovoljstvom i ljubavlju za pohvalom, pošto ova bolje predstavljaju takvu grupu, koja će postojati u društvu u kom će, pošto je privatno vlasništvo i večna borba čoveka protiv čoveka ukinuta, svako pronaći svoje interese u saglasnosti sa interesima kog drugog, dok će njegovo najveće zadovoljstvo biti da čini dobra i zadovoljava druge. Naučna društva i kongresi, Međunarodna služba spašavanja i Crveni krst, radnički sindikati, društva za mir, dobrovoljci koji su spremni da se žrtvuju u vreme velikih nacionalnih nesreća, to su sve primeri među hiljadama primera snage duha udruživanja, koja se uvek javlja kada se pojavi potreba ili kada je potreban entuzijazam i ta sredstva nikad ne zataje. Što dobrovoljna društva ne pokrivaju ceo svet i ne dotiču svaku oblast moralne i materijalne aktivnosti, krivica je do vlasti, koje im preprečuju put, antagonizma kog stvara posedovanje privatne svojine, i impotencije i degradacije na šta je monopolizovanje bogatstva u ruke nekolicine dovelo većinu čovečanstva.

Vlast je preuzela, na primer, poštanske i telegrafske usluge, ali na koji način im ona zaista pomaže? Kada se ljudi nađu u takvim uslovima da im se sviđa i da osećaju potrebu za takvim službama, oni će misliti o njihovom organizovanju, a čovek sa potrebnim tehničkim znanjem neće tražiti od vlasti da mu omogući da otpočne posao. Što je opštija i hitnija potreba, to će se više dobrovoljaca ponuditi. Da li bi ljudi imali takvu sposobnost koja je neophodna da se proizvedu i raspodele životne namirnice? Ne treba se bojati da će iko umreti od gladi, čekajući da vlast sprovede svoje zakone. Ma gde da vlast postoji, mora se čekati najpre da se sve organizuje, a onda ona dolazi sa svojim zakonima da potvrdi i eksploatiše ono što je već učinjeno. Očigledno je da je privatni interes najveći motiv za sve aktivnosti. Pošto je to tako, kada interesi svakog pojedinca postanu interesi svih (a to će neminovno nastati čim se ukine privatna svojina), tada će se svi aktivirati. Ako oni sada deluju u korist nekolicine, utoliko više i utoliko bolje će raditi da zadovolje interese svih. Teško se može shvatiti kako iko može poverovati da javne službe, nerazlučive od društvenog života, bolje obavljaju vlast nego sami radnici, koji bi ih obavljali po sopstvenom izboru ili u sporazumu sa drugima pod neposrednom kontrolom svih onih koji su zainteresovani.

Sigurno, u svakom zajedničkom poduhvatu u širem obimu, postoji potreba za podelom rada, za tehničkim upravljanjem, administracijom itd. Ali predstavnici autoritetske škole prosto se igraju rečima, kada pronalaze razlog za postojanje vlasti iz stvarne nužnosti organizacije rada. Vlast je, moramo ponoviti, skup pojedinaca, koji su dobili ili uzeli pravo ili sredstva da prave zakone i prisiljavaju ljude da im se pokoravaju. Državni službenici, inženjeri itd., s druge strane, su ljudi koji prihvataju ili preuzimaju zadatak za izvesne poslove. Vlast označava predstavništvo moći tj. predavanje inicijative i vlasti svakoga u ruke nekolicine. Administracija označava predstavništvo rada tj. slobodnu razmenu službi na osnovu slobodnog sporazuma.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Anarhizam i vlast
1907

Prevod: Rade Kalik. Izvor prevoda: Andrija Krešić; Radisav Vujičić (ur.): *Država i politika II* (str. 78-88), Sedma sila, Beograd, 1968. Prevedeno iz: Errico Malatesta, *Anarchy*, London, Freedom Press, 1907.

anarhisticka-biblioteka.net